
PAVLE MIJOVIĆ I CRNOGORSKI PEN CENTAR

Mladen Lompar

Priča o Pavlu Mijoviću i Crnogorskom P.E.N. centru može biti sa svim elementima postmodernističke proze.

A počinje njegovom molbom za prijem u kojoj piše:

Rođen sam 1914. u Brčelima, Crna Gora. Kao gimnazijalac i student medicine uključujem se u napredni pokret. Jedan sam od organizatora Trinaestojulskog ustanka u svom kraju...

Rano sam se oprobao u književnom stvaranju, da bih se kasnije okrenuo žurnalistici, publicistici i esejistici. Po završetku historijskih i arheoloških studija uzeo sam učešće u istraživanjima ikonografskih problema hrišćanske umjetnosti. Bavio sam se proučavanjem antičke i srednjovjekovne arhitekture, kulturnog naslijeđa i problemima njegove zaštite. Po užoj struci sam medijevalista.

Od objavljenih radova izdvajam: *Monodija o kamenu, Tragom drevnih kultura Crne Gore, Ozloglašeno naslijeđe, Menolog, studiju o dvorskoj ikonografiji, Umjetničko blago Crne Gore, Razvitak antičkih gradova u Crnoj Gori, Kulture Crne Gore* itd. Tokom rata i u prvim godinama poslije njega bavio sam se novinarstvom, a objavio sam i knjigu putopisa *Po sovjetskom Baltiku*.

Dio svog rada posvetio sam enciklopedistici, posebno pisanju jedinica iz istorije umjetnosti. Dobar dio svoje aktivnosti usmjerio

sam na čuvanje i prezentaciju kulturno-istorijskog nasljeđa pa sam osnovao muzej u Ulcinju kojim sam jedno vrijeme i rukovodio. Učestvovao sam na međunarodnim i domaćim naučnim skupovima o aktuelnim pitanjima likovnih umjetnosti. Za svoj rad dobio sam javna priznanja, a ističem Trinaestojulsku nagradu Crne Gore i nagradu Gustave Shumberger francuske Academie des Inscriptions et Belles-Lettres.

Izjavljujem da su mi poznata načela P.E.N.-a i da ih u potpunosti prihvatam.

S poštovanjem, Pavle Mijović

Već 15. marta 1990. na osnivačkoj skupštini, Pavle Mijović je izabran za prvog predsjednika Crnogorskog PEN centra.

U bešedi je, veoma uzbuđen, izjavio, da mu je to najveća počast u životu i da će malo godina što mu je ostalo bez ostatka posvetiti toj instituciji.

To je bio period bitke za registraciju Crnogorskog PEN centra i njegovo uključenje u Internacionalni PEN. S energijom koja je bila nespojiva s njegovom krhkom figurom, ušao je u tešku bitku, s jedne strane diplomatsku (na relaciji Zagreb - London - Beč), i težu bekompromisnu s predstavnicima srpskog nacionalizma u redakcijama ondašnjih crnogorskih medija, asocijacija pisaca te kulturnim i policijskim zvaničnicima.

Hajka kakva se rijetko može zamisliti, sručila se na tek osnovanu asocijaciju i njenog predsjednika.

Sprega policije i književnika iz medija pod motom *ne dozvoliti registraciju Crnogorskog PEN centra*, iz dana u dan je rađala gadosti kakve se ne mogu sresti ni u ovom dijelu Evrope. Pisc, budući ministri kulture, Budimir Dubak i Ilija Lakušić, zatim Milorad Bošković, Ljiljana Bogdanović, Miodrag Tripković, Radomir Uljarević, Miodrag Perišić (ondašnji predsjednik srpskog PEN centra) i drugi toliko mržnje su izbljuvali po crnogorskim piscima da više nije bilo načina da im se uzvratu pa

je Pavle Mijović odlučio da o svemu napravi knjigu *Crnogorski apokrifi*, koju je Crnogorski PEN centar objavio 1992. godine. Tako je nastala jedna od najinteresantnijih i najintrigantnijih knjiga savremene crnogorske literature.

„Dokazana saradnja i sprega državnog represivnog aparata i književnika-novinara zauvijek, mislim, isključuje mogućnost da se njihovi proizvodi u kampanji protivu Crnogorskog PEN centra uvrste u crnogorsku literaturu. Osim što su nepismeni, oni su antikulturalni, ako kulturu shvatamo čak i u njenom najširem, kulturološkom značenju. Oni su i asocijalni, ako se iole organizovanom društvu može pripisati minimum uvažavanja svojih članova. Oni su i nemoralni, u svakom pogledu! U pismu Pobjedi od 24. maja naveo sam da, iako savlađujući stid, čitam *eroica antiqua* od Homerovih i Juvenalovih leksema do sočinjenja današnjih egzibicionista voajerista i sodomista, pa i Vukovih kazivača skarednih i arkanih priča i psovki, jer je to - literatura. Ono što su o Crnogorskom PEN centru napisali neki novinari-književnici - ne vjerujem da će iko shvatiti kao književni proizvod. Proizvod je to, međutim, neocrnogorske eridičke mržnje.“

Uporedo sa teškom bitkom doma, trajala su intenzivna nastojanja da se Crnogorski PEN centar primi u Internacionalni PEN. U prvom pokušaju, na kongresu u Maderi, to nam nije uspjelo. Iako sam pred Kongres u Maderi na cetinjskoj pošti uredno predao preko 160 pisama za PEN centre svijeta, nijesu stizali na njihove adrese.

Za Kongres u Beču trebalo je obaviti isti posao. Ali, da bi bili sigurni da će pisma ovoga puta stići na prave adrese Pavle Mijović je otišao u američku ambasadu u Beogradu i tražio da ga primi ambasador. Poslije kratkog ubjeđivanja s osobljem, ambasador ga je primio, saslušao priču o Crnogorskom PEN-u i na traženje Pavla Mijovića uzeo pisma za svjetske PEN centre, da ih ambasada pošalje.

Tako su pisma stigla na prave adrese.

Na Kongres u Beču je otputovao privatno, o svom brašneniku. S njim je otputovala njegova sinovična, poliglota radi preciznije komunikacije na više jezika.

Početak novembra 1991. godine Kongres je, sa srpskim glasom protiv, Crnogorski PEN primio u međunarodnu asocijaciju.

Iz Beča se javio prijateljima, da ih obavijesti da je naša borba za prijem završena. Ispričao nam je da je makedonska delegacija došla predsjedničkim avionom i da je, po povratku iz Varšave, Gligorov ponovo sletio u Beč po makedonske pisce.

Priredio je i prijem za sve učesnike kongresa.

Prijemom u Internacionalni PEN splasnulo je glupiranje „zvaničnih“ književnika po oficijelnim sredstvima informisanja. Kako je rekao u jednom iscrpnom razgovoru sa Darinkom Pejović: „Jedino su nam dali mjesta i prostora ‘Monitor’ u Crnoj Gori i neki slobodumniji listovi u drugim republikama.“

Ideja Pavla Mijovića da se u okviru Raselovog suda naš PEN angažuje u rasvjetljavanju fenomena crnogorskih golootočana, i da se ibeovski fenomen tretira kao genocid nad Crnogorcima, nije naišla na razumijevanje kod Vladimira Dedijera i članova te međunarodne asocijacije. Ali, ostalo je više tekstova u kojima Pavle Mijović pojašnjava to svoje viđenje.

Desetog februara 1993. godine Skupštini Crnogorskog PEN centra Pavle Mijović između ostalog piše: „Iskrpljen boliješću, nepodnošljivom samoćom i godinama primaknt ‘zadnjoj uri’, osjećam da više ne mogu nositi breme obaveza u Crnogorskom PEN centru. Nijesam više u stanju da savjesno i potpuno udovoljavam svom zavjetu da ću ovoj našoj delicioznoj asocijaciji posvetiti čitav svoj preostali život.

...

Koliko sam mogao neštedimice sam se zalagao, i sam ispijajući medenu i gorku istinu metafore crnogorskog lučonoše. Bila je to služba boginji Ljepote i Dobrote koja me je ispunjavala radošću trpljenja i srećom buđenja iz obamrlosti.“

Na istoj šednici izabran je za zaslužnog predsjednika.